

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 17 kap. 4 § Handelsbalken.

Från Andra Kammaren har Lag-Utskottet fått emottaga en inom samma Kammare af Herr *J. Erikson* i Stockholm väckt motion, N:o 172, hvari hufvudsakligen andrages följande:

Under närvarande kritiska penningförhållanden, hvilka förhållanden i synnerhet framkallats af en för långt drifven spekulation i industriella och byggnadsföretag, förefunnes det ett starkt behof att genom lagen bereda skydd åt den fattige dagsverkaren, som efter att hafva nedlagt sina krafter ofta stode rättslös gent emot sina arbetsgifvare, när fråga blefve om ersättning för arbetet. Af fruktan för att genom för stränga fordringar förlora icke blott sitt tillgodohafvande, utan äfven sin samsättning, läte han sig esomoftast nöja med fagra löften, intill dess arbetsgifvaren försattes i konkurs, och i sådana fall egde han ej annan rätt till betalning än sådan borgenär, som i Handelsbalken kap. 17 § 16 omförmäles. — Vid en närmare undersökning af den ställning, som en kroppsarbetare eller tjenare intoge till sin arbetsgifvare eller husbonde jemte beskaffenheten af de kraf, som han kunde hafva på denne, framstode tydligt och klart nödvändigheten af ett tillägg i nu gällande lagbestämmelser, hvarigenom sådan arbetare tillför-

säkrades förmånsrätt jemlikt 17 kap. 4 § Handelsbalken. Om en affärsman eller industriidkare levererade varor eller penningar till ett företag, stode det honom fritt att före aflemmandet skaffa sig den säkerhet, som kunde anses erforderlig. Om han det oaktadt nödgades göra förluster, vore det antingen hans eget fel eller berodde det på oförutsedda händelser; det funnes ock för honom alltid en möjlighet att genom nya spekulationer reparera den skada han lidit. Annorlunda vore förhållandet med en dagsverkare eller sådan arbetare, som åtagit sig ackordsarbete. Han måste i förskott gifva sin tillhörighet, det vill säga sin arbetsförmåga eller kroppskrafter; när så arbetet är utfördt, då och först då egde han rätt att utfordra likvid. Om denna då förvägrades honom, stode han hjälplös. Återtaga sitt en gång nedlagda arbete kunde han ej, tillgodogöra sig detsamma på annat håll vore äfven omöjligt, och slutligen beträffande den skada han lidit kunde han aldrig återvinna det en gång förlorade. Han kunde ju endast arbeta och tjenstgöra med sin egen person, sina egna kroppskrafter; dessa toges emellertid i anspråk hvarje dag, hvarje timme, på det han må kunna tillförsäkra sig och familj det allra nödvändigaste för livets uppehälle. Skulle det sedermera än lyckas honom att genom försakelser och umbäranden eller genom utslitande af sina krafter återskaffa hvad han under denna pröfningens tid sett sig nödsakad sälja eller pantsätta, så åtginge dock många år, innan han kunde återhemta sig efter det slag han erhållit, och hvad hade han då icke gifvit härför? Jo, kan hända kraft och helsa, trefnad, familjefrid och huslig lycka. Många funnes äfven, som efter en dylik förlust helt och hållet förlorat energi och håg för arbetet samt slutligen fallit kommunerna till last antingen som brottslingar eller som fattiga och sjuka. Att andemeningen i förut nämnda 11 kap. 4 § Handelsbalken ansåges vara, att alla arbetare skola erhålla förmånsrätt vid konkurs, framginge af de prejudikat, som vid flera olika tillfällen gifvits af Kongl. Maj:t, af hvilka särskildt åberopades dom af den 27 December 1869 i målet mellan arbetare och Arnäs bruksbolag. Enahanda förmånsrätt hade äfven tillerkänts arbetare vid en gäldenärs fabrik enligt Kongl. Maj:ts dom af den 9 Maj 1870. Härvid vore dock att anmärka, det dessa arbetares fordringsanspråk ej grundade sig på tillfälligt arbetsaftal, utan på arbete, som fullgjorts till följd af stadig anställning, och att sålunda ej något prejudikat funnes, som särskildt gälde dagsverkare eller arbetare med tillfällig anställning.

Med stöd af det härofvän anförda, och alldenstund en lagbestämelse tydligen borde utvisa hvad som dermed åsyftas, har motionären föreslagit, att Riksdagen ville besluta, att 17 kap. 4 § Handelsbalken måtte erhålla följande ordalydelse:

»Är gäldbunden man död, och hafver någon försträckt penningar, eller varor, till hans begrafning; det skall först gäldas, sedan det gods afskildt är, som förr är sagdt. Dernäst den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är; sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arfvode, som honom deri skött hafva, så ock betjenters och tjenstehjons samt handtverkares och tillfällige arbetares lön för sista året, dessa senare ehvad gäldenären är död eller ej.»

Hvad motionären sålunda andragit är utan tvifvel så till vida behjertansvärdt, som en person, hvilken är för sitt uppehälle uteslutande hänvisad till den inkomst, han dag efter annan kan med sitt arbete förvärfva, vida hårdare än andra borgenärer drabbas af den ekonomiska förlust, som kan förorsakas derigenom, att den, för hvilken han utfört arbete, nödgas att afträda sin egendom till konkurs. Dock torde ofta nog vid konkurs äfven andra fall inträffa, hvilka ur mensklighetssynpunkt synas lika ömmande som de af motionären påpekade, utan att därför lärer kunna ifrågasättas en lagstiftningsåtgärd af sådan beskaffenhet som den nu föreslagna. I sådant afseende kan erinras om det icke sällsynta fall, då en person insatt ett med arbete och försakelser sammansparadt kapital i en bankinrättning eller hos en enskild affärsman, kanske endast några timmar förr, än mottagarens insolvens blifvit ådagalagd.

Utskottet anser ock, att en lagförändring i det af motionären föreslagna syfte — huru tilltalande för känslan detta ock må förefalla — icke skulle vara välbetänkt. Motionären föreslår, att den i 4 § af 17 kap. Handelsbalken stadgade förmånsrätt skulle utsträckas jemväl till »handtverkares och tillfällige arbetares lön för sista året». — Hvad då först angår »handtverkare», så åtnjuter han enligt 3 § af samma kap. förmånsrätt för arfvode å det gods, som hos honom qvar är, och genom denna bestämmelse torde hans rätt i allmänhet få anses tillräckligt skyddad. Mot den derpå följande kategorien »tillfällige arbetare» måste till en början anmärkas, att densamma skulle vid tillämpningen blifva ytterst svår att begränsa. Under benämningen »arbetare»

torde böra hänföras icke blott sådana personer, som mot lega utföra ett öfvervägande kroppsligt och mekaniskt arbete, såsom motionären uppenbarligen anser, utan ock sådana, som utföra ett arbete af mera intellektuel art; och säkerligen kunna också fall inträffa, då en arbetare af sistnämnda slag är i lika stort och omedelbart behof af att utfå lönen för sitt arbete som den egentlige kroppsarbetaren.

Det synes emellertid för personer i den ställning, som i motionen åsyftas, eller *tillfälliga* arbetare, vara det naturligaste, att de, allt efter som de fullgöra det betingade arbetet, också utfå den därför öfverenskomna lönen. Så torde väl ock i allmänhet ske. Motionären anför visserligen, att arbetaren af fruktan att genom för stränga fordringar förlora icke blott sitt tillgodohafvande, utan äfven sin sysselsättning, ofta skulle låta förmå sig att någon längre tid fortfara med sitt arbete utan att därför fordra betalning. Sådana fall torde ej ofta inträffa, och skulle i senare tid någon benägenhet hafva visat sig för en sådan afvikelse från den på sjelfva det ifrågavarande arbetsaftalets natur grundade sed, så bör lagstiftningen ingalunda uppmuntra till ett fortgående i denna riktning.

Endast i den mån arbetsaftalet antager en mera varaktig karakter och sålunda närmar sig till ett tjenstehjonsförhållande, torde det vara regel, att arbetarens lön förblifver längre tid innestående hos arbetsgifvaren. De af motionären anförda prejudikaten (hvilka återfinnas i Chr. Naumanns Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, årg. 1870, sidd. 273 och 350) visa också, att lagskipningen är benägen att åt uttrycken »betjenter och tjenstehjon» gifva den tolkning, att arbetare med mera stadig anställning må kunna under desamma hänföras. Att lagstiftaren i den nu ifrågavarande §:n satt tjenstehjon i en bättre ställning än tillfällige arbetare har ju uppenbarligen sin grund deri, att ett tjenstehjon icke har anledning eller, såvidt legostadgans bestämmelser äro på detsamma tillämpliga, ens rätt att fordra sin aflöning förr än efter en viss tids förlopp, hvarigenom det också mera är utsatt för förlust genom husbondens obestånd.

Den gräns, som sålunda blifvit uppdragen mellan tjenstehjon och arbetare med mera varaktig anställning å ena samt tillfällige arbetare å andra sidan, anser Utskottet vara riktig och rättvis. Med den varaktigare anställningen följer i regeln, att aflöningen utbetalas med längre mellanrum: därför skyddas arbetaren genom förmånsrätt. Den tillfällige arbetaren får deremot, efter förhållandets natur, oftare ut sin betalning: han har därför icke samma behof af skydd.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer Utskottet,

att förevarande motion icke må af Riksdagen
bifallas.

Stockholm den 15 Februari 1886.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservation:

af Herr *Smedberg*.

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 15 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 41 § Konkurslagen eller införande af ett tillägg i samma lags 73 §.

Till handläggning af Lag-Utskottet har från Första Kammaren blifvit hänvisad en inom nämnda Kammare af Herr *C. J. Fogelin* afgifven motion, N:o 25, hvaruti anföres:

»Då det i praxis visat sig, att Rättens ombudsmans-institution är alldeles obehöflig samt att hans åligganden mycket väl kunna ombe-